

Godność w Konstytucji

Zgodnie z art. 30 Konstytucji, „Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych” (zob. także wyroki TK z: 5 marca 2003 r., sygn. K 7/01, OTK ZU nr 3/A/2003, poz. 19 oraz 24 października 2006 r., sygn. SK 41/05). Na gruncie art. 30 Konstytucji pojęciu godności ludzkiej należy przypisać charakter wartości konstytucyjnej o centralnym znaczeniu dla zbudowania aksjologii obecnych rozwiązań konstytucyjnych. Demokratyczne państwo prawne to państwo oparte na poszanowaniu człowieka, a w szczególności na poszanowaniu i ochronie życia oraz godności ludzkiej. Te dwa dobra są zresztą sprzężone w bezpośredni sposób. Art. 30 Konstytucji jest postanowieniem wiodącym dla wykładni i stosowania wszystkich pozostałych postanowień o prawach, wolnościach i obowiązkach jednostki. Podkreśla to także preambuła do Konstytucji, która wzywa wszystkich stosujących konstytucję do tego, „aby czynili to, dbając o zachowanie przyrodzonej godności człowieka ...”, a także art. 233 ust. 1 Konstytucji, zakazując w sposób bezwzględny naruszania godności człowieka nawet w razie wprowadzenia nadzwyczajnego stanu państwowego. Takie same konkluzje wyprowadzono z poprzednio obowiązującego art. 1 przepisów konstytucyjnych (zob. orz. TK w uchwale z 17 marca 1993 r., sygn. W. 16/92 oraz zdanie odrębne L. Garlickiego do wyroku TK w sprawie o sygn. K. 26/96). K 44/07

Zakaz przedmiotowego traktowania człowieka

- Posiłkując się sformułowaniem przyjętym przez FTK w wyroku z 15 lutego 2006 r., można stwierdzić, że skutkiem zastosowania zakwestionowanego przepisu jest „depersonifikacja” i „reifikacja” znajdujących się na pokładzie samolotu RENEGADE, niebędących agresorami ludzi (pasażerów i członków załogi). Osoby te stają się jedynie obiektem (przedmiotem) akcji ratunkowej, skierowanej na zapobieganie hipotetycznym, dalszym i prawdopodobnie większym stratom, jakie mogłoby wywołać celowane uderzenie terrorystyczne. Z gruntu fałszywy jest przy tym argument, iż pasażerowie i załoga samolotu RENEGADE znaleźli się w takiej sytuacji wyłącznie wskutek bezprawnego działania zamachowców; pośrednio jest to bowiem przejawem niepowodzenia państwa w realizacji pozytywnych obowiązków ochronnych. K 44/07

Zasada równości

- konstytucyjna zasada równości wobec prawa (równości w prawie) w ujęciu najszerszej (...) polega na tym, że wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych), charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu, mają być traktowane równo. A więc według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Podstawowe, lecz nie wyłączne, cechy ze względu na istnienie których nie wolno różnicować obywateli pod względem prawnym wymienia art. 67 ust. 2 Konstytucji.
- Równość oznacza także akceptację różnego traktowania przez prawo różnych podmiotów (adresatów norm prawnych), bo równe traktowanie przez prawo tych samych podmiotów pod pewnym względem oznacza z reguły różne traktowanie tych samych podmiotów pod innym względem. U 7/87

Wolności konstytucyjne

- Sfera zachowań wolnych od ingerencji
- Określenie przypadków dopuszczalnej ingerencji – podstawa prawna do ingerencji
- Roszczenie o zaniechanie nieuzasadnionej ingerencji

Prawa konstytucyjne

- **Określenie treści prawa (poszczególne uprawnienia)**
- **Wskazanie podmiotu zobowiązanego do ich realizacji**
- **Określenie roszczeń w razie naruszenia praw**

Wolności i prawa

An orange oval shape containing the text "Przedmiot ochrony".

Przedmiot
ochrony

An orange oval shape containing the text "Uprawnienia".

Uprawnie
nia

Podziały praw człowieka

- **Wolności – prawa**
- **Osobiste, polityczne, socjalne – ekonomiczne – kulturalne**
- **Materialne – proceduralne**
- **Konstytucyjne – pozakonstytucyjne**
- **I generacji (wolność osobista, nietykalność, wolność sumienia i wyznania, wolność wyrażania poglądów i prawo własności) II generacji (wolność zrzeszania się w partie i związki zawodowe, prawo do ochrony zdrowia, nauki, pracy), III generacji (prawo do pokoju, rozwoju, środowiska, wspólnego dziedzictwa kulturowego)**

Zasady i reguły

Z 1

Z 2

R 1

Zasada proporcjonalności

- **Podjęte środki mają być skuteczne dla realizacji założonego celu (z. przydatności)**
- **Spośród możliwych środków działania wybrany powinien być ten, który jest najmniej uciążliwy dla jednostki (z. konieczności)**
- **Stopień uciążliwości dla jednostki związany z ograniczeniem jej praw powinien być proporcjonalny do wartości celu chronionego prawem, którego realizacji ograniczenie to ma służyć (z. proporcjonalności sensu stricto)**

z. proporcjonalności w OTK

- **Stwierdzenie, że ograniczenia mogą być ustanawiane tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie, nakazuje rozważyć: czy wprowadzona regulacja jest w stanie doprowadzić do zamierzonych przez nią skutków; czy regulacja ta jest niezbędna dla ochrony interesu publicznego, z którym jest połączona; czy efekty wprowadzonej regulacji pozostają w odpowiedniej proporcji do ciężarów nakładanych przez nią na obywatela (zob. m.in. orzeczenie TK z 26 kwietnia 1995 r., sygn. K. 11/94, OTK w 1995 r., cz. I, poz. 12 oraz wyroki TK z: 28 czerwca 2000 r., sygn. K. 34/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 142 i sygn. P 14/01, a ostatnio wyrok TK z 3 czerwca 2008 r., sygn. K 42/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 77). K 44/07**

Proporcjonalność a prawo do ochrony życia

- Po pierwsze – przesłanka konieczności musi być interpretowana szczególnie restryktywnie, w kierunku zbieżnym z kryterium „absolutnej konieczności”, wypracowanym w orzecznictwie ETPC na gruncie art. 2 konwencji o ochronie praw człowieka (zob. poniżej, pkt 7.6. uzasadnienia). Każdy wypadek ograniczenia prawnej ochrony życia ludzkiego – w stosunku do standardów ogólnych – musi być traktowany jako środek o charakterze *ultima ratio*. Po drugie – z uwagi na fundamentalny charakter prawa do życia w aksjologii konstytucyjnej, nie każde z dóbr wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji może uzasadniać godzące w nie rozwiązania. Bez potrzeby dalszego poszerzania argumentacji można stwierdzić, że zdecydowanie nieakceptowane w demokratycznym państwie prawnym, realizującym zasady sprawiedliwości społecznej i chroniącym życie oraz niezbywalną godność człowieka, byłoby ograniczenie prawnej ochrony życia człowieka w celu ochrony dóbr lokujących się niżej w hierarchii konstytucyjnej, np. własności i innych praw majątkowych, moralności publicznej, ochrony środowiska czy nawet zdrowia innych ludzi. Warunkiem ograniczenia prawa do prawnej ochrony życia jest więc zaistnienie sytuacji, w której jest niewątpliwe, że nie da się ono pogodzić z analogicznymi prawami innych osób. Przesłankę tę można określić ogólnie jako wymaganie symetrii dóbr: poświęcanego i ratowanego K 44/07

Wielopoziomowa analiza praw człowieka

- **FILOZOFIA PRAWA**
- **TEORIA PRAWA**
- **DOGMATYKA PRAWA KONSTYTUCYJNEGO I MIĘDZYNARODOWEGO**
- **DOGMATYKA PRAWA USTAWOWEGO**